

Pedagogisch werkplan

Antroposofische Peutergroep

De Gouden Poort

Halve dagopvang voor peuters in de leeftijd van 2 t/m 4 jaar

MAART 2022

Inhoud

1.	Informatie over Peuteropvang De Gouden Poort.....	2
2.	Groepsomvang, leeftijdsopbouw en personeel.....	4
3.	Kennismaking, wennen en mentorschap	4
4.	Dagindeling.....	5
5.	Vieren van feesten	6
6.	Contacten met ouders	6
7.	Zorg om kinderen.....	7
8.	Samenwerking met andere instanties.....	7
9.	Hoe worden de pedagogisch medewerkers ondersteund bij hun werk	7
10.	De Antroposofische visie van de Gouden Poort	8

Pedagogisch werkplan van Peuteropvang de Gouden Poort

Voor u ligt het pedagogisch werkplan van antroposofische peutergroep De Gouden Poort. In dit plan staat omschreven hoe de pedagogisch medewerkers aan de hand van het pedagogisch beleidsplan werken in hun groep. Een pedagogisch werkplan is een praktische uitwerking van het pedagogisch beleid van SPL.

1. Informatie over Peuteropvang De Gouden Poort

De Gouden Poort is een vrije peutergroep. Dit houdt in dat er vanuit de antroposofische pedagogie gewerkt wordt. In het kort omschreven gaat deze pedagogie er van uit dat het kind een vermogen heeft om zich zelfstandig te ontwikkelen door zich te oriënteren op het doen en laten van de volwassenen om zich heen. In het vrije spel bootst het kind het leven na zoals het dat meemaakt. Hierin kan het kind zijn eigen initiatieven ontwikkelen, zijn indrukken verwerken en zichzelf en het lichaam ontdekken.

Peutergroep de Gouden Poort is in 1987, vanuit een particulier initiatief, als huiskamergroep ontstaan. In 2001 is de peutergroep aangesloten bij de SPL en het heeft nu een prachtige ruimte aan het Eksterpad in de Merenwijk. De pedagogisch medewerksters besteden in hun werk veel aandacht aan de groepsruimte wat betreft kleuren en natuurlijke materialen. Daarnaast spelen het vaste ochtendritme en een goede biologische voeding een belangrijke rol. Met aandacht en zorg creëren de pedagogisch medewerksters een warme, omhullende en uitnodigende omgeving waarin het kind goed tot spelen komt en zijn eigen kwaliteiten die het in zich draagt, beleeft en ontwikkelt.

Het gebouw

De Gouden Poort is gevestigd in een gebouw waarin ook peuterspeelzaal het Kwetternest van de SPL gevestigd is. We hebben een eigen lokaal en een gemeenschappelijke hal.

Naast de groepsruimte beschikken wij over een afgeschermd tuin. Hierin kunnen de kinderen op onderzoek uitgaan, zijn er een zandbak, grasveldje, wilgentunnels, een buiten speelkeuken, ontdekpaadjes, buitenspeelgoed zoals fietsjes, bezems, harken, stokpaarden en zijn er bloemen, planten en een moestuin.

De groepsruimte

Onze groepsruimte is ingericht voor het jonge kind van 2 t/m 4 jaar. Het meubilair is op kind hoogte zodat de kinderen vrij het spelmateriaal kunnen pakken om mee te spelen. Door de inrichting wordt een huiselijke sfeer gecreëerd. Het speelgoed en de inrichting op De Gouden poort zijn van natuurlijk materiaal zoals hout, riet, dennenappels, kastanjes, mooie stenen, stoffen poppen, lappen flanel, wol en zijde. Deze 'levende' materialen geven het kind de mogelijkheid de wereld "echt" te beleven en te leren kennen. De verschillende speelhoeken prikkelen de fantasie.

We hebben een Seizoentafel waarop we tafereeltjes maken die aansluiten bij het seizoen. Zo zien de kinderen wat er buiten in de natuur is, terug in de ruimte. Onze wandplaten, kaarten, transparanten en lampjes passen we hierin ook aan zodat ze steeds iets anders te zien en te ontdekken hebben.

Naast onze vaste groepsruimte hebben we een gezamenlijke hal die we delen met peuterspeelzaal het Kwetternest. In deze hal doen we de kinderen hun jassen en eventueel schoenen aan als we naar buiten gaan. In de hal zijn de kapstokken voor de kinderen naast onze ingang en die van het Kwetternest naast hun ingang. In de hal staan naast het Kwetternest speeltoestellen zoals een glijbaan, poppenhuis en gymnastiekbank waar de kinderen mee kunnen spelen. Er is een aparte ruimte voor de toiletjes. Het Kwetternest heeft een eigen toiletruimte voor de kinderen waar ook onze gezamenlijk aankleedtafel is.

In de gezamenlijke hal zijn een volwassen toilet, kantoor en bergkasten aanwezig. De ouders komen binnen door te bellen bij de tussendeur, die we op afstand kunnen openen.

Welkom

Tussen 8.00 en 8.30 uur kunnen de kinderen worden gebracht. De twee pedagogisch medewerksters die aanwezig zijn wensen de kinderen en hun ouders een goede morgen. Een van de pedagogisch medewerkers maakt het deeg klaar, de kinderen die dat willen mogen daarbij helpen. De vaders en moeders mogen nog even blijven om een boekje te lezen of even mee te spelen zodat er een rustige overgang is van thuis naar de Gouden Poort. Dit geeft het kind een gevoel van veiligheid en vertrouwen.

Aanbod activiteiten en materialen

Onze Antroposofische visie gaat er van uit dat kinderen zich het beste ontwikkelen door vrij te spelen. Hierdoor ontdekken ze de wereld om zich heen. Daarnaast is de nabootsing heel belangrijk. De kinderen bootsen elkaar en de volwassenen in hun omgeving na. Wij zorgen er als pedagogisch medewerkers (pm'er) voor dat we onze handelingen met aandacht doen, dat ze nabootsingswaardig zijn. We zetten een huiselijke sfeer neer door het doen van handwerkjes en kleine huishoudelijke taken. In de dagindeling zit het in- en uitademen verweven. Zo wisselen we het vrije spel, de inademing, af met rustige momenten in de kring en tijdens het eten, de uitademing. In de kring zingen we Kabouter Koen wakker. We zingen liedjes die bij het seizoen passen en vertellen zogenoemde herhaal verhaaltjes.

We gaan altijd naar buiten, naar onze tuin. Als het regent trekken we regenpakken en laarzen aan. Afhankelijk van het weer spelen we drie kwartier tot twee uur buiten. Tussendoor lunchen we met onze zelfgebakken broodjes belegd met amandel pasta of appelstroop. We eten er stukjes komkommer bij. We drinken hierbij in de koudere maanden thee en in de warme maanden water.

Omgaan met elkaar

Doordat de kinderen met elkaar in dezelfde ruimte spelen, leren ze spelenderwijs met elkaar om te gaan en samen te spelen. Hierin speelt de nabootsing een grote rol. Voor de allerkleinsten is het delen soms nog erg moeilijk. Door kleine sturingen leren de kinderen hoe ze hiermee om kunnen gaan.

Normen en waarden

Hierin speelt de nabootsing ook een grote rol. Als wij, pedagogisch medewerksters, de blokken opruimen leggen we ze in de mand. Zouden we ze in de mand gooien dan nemen de kinderen dat gelijk over. Peuters zijn nog heel ontvankelijk voor handelingen en daarmee kunnen we veel voor elkaar krijgen. Door bijvoorbeeld een kindje bij de hand te pakken en samen de blokken in de mand te leggen. Hierdoor hoeven we niet onnodig veel te waarschuwen. We vangen veel op door het zingen van het liedje: "Oh zewiezewo...." Wanneer er iets gebeurt dat niet de bedoeling is. De kinderen herkennen het liedje en pakken op dat hun gedrag onwenselijk is. Doordat we er niet te veel aandacht aan geven wordt het echter niet te groot en kan het spel makkelijk omgebogen worden naar iets positiefs.

Ruilen

Bij De Gouden Poort is het ruildagenbeleid van de SPL van toepassing (zie het ruildagenbeleid voor een uitgebreide beschrijving). Ouders kunnen vooraf een dag die ze willen ruilen aanvragen via het ouderportaal waarbij ze aangeven met welke datum ze willen ruilen. De pedagogisch medewerkers kijken of de groepsomvang het ruilen toelaat.

Extra dagdelen

Om de opvang zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij uw persoonlijke omstandigheden, kunt u bij Peuteropvang De Gouden Poort extra dagdelen afnemen.

Voorwaarden hiervoor is dat de maximale groeps grootte van 16 peuters niet wordt overschreden. Wanneer u uw peuter incidenteel wenst te brengen voor een extra dagdeel kunt u dit uiterlijk 48 uur van tevoren aanvragen bij de groepsleiding via het ouderportaal. Indien op de gewenste dag een plekje beschikbaar is, sluiten zij één en ander kort met het hoofdkantoor van SPL. Het afgenomen dagdeel wordt vervolgens extra aan u gefactureerd.

Indien u uw peuter structureel wenst te brengen voor een extra dagdeel, kunt u contact opnemen met de klantenservice van SPL. Deze maakt voor u een aanpassing op het contract.

2. Groepsomvang, leeftijdsopbouw en personeel

De Gouden Poort is een peutergroep voor kinderen van 2 – 4 jaar. De groep bestaat uit maximaal 16 peuters. Tijdens de openingstijden van de peuterspeelzaal zijn twee gediplomeerde pedagogisch medewerkers (pm'ers) aanwezig. Als het mogelijk is vervangen wij pm'ers elkaar bij ziekte of afwezigheid. Daarnaast heeft de SPL een invalpoule met goed opgeleide invalkrachten.

De Gouden Poort is iedere werkdag geopend en kinderen zijn al die dagen welkom. We hebben twee stamgroepen, de dinsdag- donderdaggroep en de woensdag- vrijdaggroep waarbij meerdere kinderen op dezelfde dagen komen. Daarnaast hebben we een maandaggroep. Wanneer het niet uitkomt om uw kind in deze vaste groepen te plaatsen, wordt de indeling aangepast aan de wens van de ouders. Op de groepen wordt gewerkt volgens het vier-ogen principe. De uitwerking van het vier-ogen principe wordt omschreven in het veiligheids- en gezondheidsbeleid

3. Kennismaking, wennen en mentorschap

Als een kindje voor het eerst komt is er een intakegesprek. Ieder kind krijgt een mentor toegewezen. De mentor is een pedagogisch medewerker die werkt op de groep van uw kind. De mentor is voor ouders het aanspreekpunt en bespreekt de ontwikkeling van het kind met de ouders tijdens de periodieke oudergesprekken. Tijdens breng en haalmomenten kunnen ouders de andere pedagogisch medewerkster ook spreken over hun kind. Tijdens de intake worden er dingen besproken als de gewoonten van het kind, zijn/ haar ontwikkeling tot nu toe, eventuele bijzonderheden, vragen van de ouders, worden de verwachtingen naar elkaar besproken en de gegevens van het kind gecontroleerd. Vooraf krijgen de ouders via de mail wat extra informatie over de Gouden Poort en de huisregels.

Het wennen gaat als volgt:

De eerste keer, voor de officiële plaatsing ingaat, komt het kindje met zijn/ haar papa of mama van 8.30 tot 10.30 uur. Het maakt dan het afscheid nemen van de andere kinderen met hun ouders mee, de kring en het vrije spel. Daarna gaat het weer samen met papa of mama naar huis. Zo kan het kindje rustig wennen aan de nieuwe omgeving, pedagogisch medewerksters en andere kinderen met de vertrouwdheid van papa of mama erbij.

De tweede keer blijft het kindje in principe tot 11.30 uur alleen bij ons. Het mag dan tussen 8.00 en 8.30 gebracht worden. Mocht het zo zijn dat het kindje het erg moeilijk heeft en moeilijk te troosten is, dan nemen we altijd contact op met de ouders. Het is namelijk belangrijk dat het kind zich veilig voelt en vertrouwen in ons kan krijgen. We stemmen het wennen met de ouders individueel af en houden daarbij ook het groepsbelang in het oog.

4. Dagindeling

De Gouden Poort is geopend van maandag t/m vrijdag van 8.00 tot 13.30 uur.

Wij hebben een vaste dagindeling en structuur van het jaar. Een vaste structuur geeft een kind zekerheid en vertrouwen en een beleving van veiligheid doordat het weet wat er gaat komen. Het vrije spel en de gezamenlijke activiteiten, en ook het binnen en buitenspelen worden goed afgewisseld en de maaltijd is een vast punt in de ochtend. Niet alleen het dagritme maar ook het jaar verloopt in een vast ritme, aangesloten bij de seizoenen en de daarbij behorende jaarfeesten. Dit ritme beleven we met de kinderen door in de kring de liedjes, verhaaltjes, rijmpjes, versjes en vingerspelletjes aan te passen aan het seizoen. In de groepsruimte beleven we dit ritme met bloemen of andere voorwerpen uit de natuur en tafereeltjes op de seizoentafel die ook aangepast worden aan het seizoen.

Onze dagindeling ziet er in het kort als volgt uit:

8.00- 8.30 uur:	Welkom; de kinderen komen binnen, de ouders blijven even om een boekje te lezen of te spelen met hun kind. Een van de pm'ers maakt samen met de kinderen die dat willen het brooddeeg. De andere kinderen gaan vrijspelen.
8.45 uur:	In de kring zingen we Kabouter Koen wakker. Hij wenst alle kinderen om de beurt een goede morgen. De kinderen die dat willen vertellen wat ze meegemaakt hebben. We zingen liedjes, doen versjes en vertellen een herhaalverhaaltje dat aansluit bij het seizoen.
9.00- 9.15:	Van het brooddeeg maakt een van de pm'ers broodjes. De kinderen die dat willen mogen hiernaar kijken. De andere kinderen gaan met de andere pm'er hun jas aandoen om naar buiten te gaan.
9.00 - 10.30	De kinderen spelen vrij terwijl wij handwerkjes verrichten, bijvoorbeeld balletjes voor de verjaardagen maken, of kleine huishoudelijke taakjes zoals de afwas, planten water geven, de broodjes maken e.d. Daar waar nodig sturen we het spel bij, helpen we de kinderen of lezen we voor. Om 10.10 maakt een van ons het fruit klaar. Om 10.20 uur ruimen we met elkaar op terwijl we het opruim liedje zingen.
10.40 uur:	Aan tafel eten we fruit dat de pm'ers aan de kinderen uitdelen en drinken we water. In de zomermaanden picknicken we buiten.
11.00 uur:	We spelen buiten in onze tuin. Hier kunnen de kinderen naar hartenlust in de zandbak spelen, de plantjes water geven, vegen, harken, met het keukentje spelen, door de wilgentunnels, op de loopfietsjes rijden, over de ontdekpaadjes lopen, stoepkrijten, bellenblazen en (met ons) in een kring dansen.
12.15 uur:	Lunchen we met onze zelfgebakken broodjes en thee of water. In de zomermaanden picknicken we regelmatig buiten en sluiten we daar eventueel ook af.
12.45 uur:	De kinderen spelen nog even in de hal, lezen een boekje of spelen met bijenwas aan tafel.

- 13.05 uur: In de kring zingen we nog een paar liedjes voor Kabouter Koen alle kinderen gedag zegt en we hem naar bed brengen.
- 13.15 uur: Gaat de deur open en komen de ouders hun kinderen ophalen uit de kring. Tot 13.30 is er tijd voor een korte overdracht en het bij elkaar rapen van alle spulletjes.

We verschonen de kinderen die een luier dragen als dat nodig is. De kinderen die zindelijk zijn en moeten plassen gaan zelf of met hulp naar het toilet. Kinderen die bezig zijn met de zindelijkheid laten we regelmatig naar het toilet gaan.

5. Vieren van feesten

Bij het verjaardagsfeestje van hun kind zijn ouders van harte welkom. We vieren het feestje ongeveer om 12.50 uur in de kring. Er hangen mooie slingers, de jarige krijgt een speciaal capeje aan en mag twee helpers aanwijzen. Een van de pm'ers vertelt 'het geboorte verhaal' over hoe het kindje opgroeide vanaf zijn geboorte tot nu. Er wordt gezongen, muziek gemaakt, kabouter Koen heeft een cadeautje en de jarige mag uitdelen.

Er wordt van ouders gevraagd de traktatie zo gezond mogelijk te houden, zoveel mogelijk zonder suiker en geen snoepgoed.

De jaarfeesten nemen op de Gouden Poort een belangrijke plaats in. Het jaar verloopt van Sint Michael op 29 september, naar Sint-Maarten op 11 november, Advent, Sint-Nicolaas, Kerst, Driekoningen, Maria Lichtmis op 2 februari, Pasen, Pinksteren met als hoogtepunt ons zomerfeest als afsluiting. Bij het zomerfeest waar we met elkaar in een kring dansen, bellenblazen, jonassen en picknicken zijn de ouders ook welkom. We vieren de andere jaarfeesten klein, op een manier die bij de peuters past. Veelal in de kring d.m.v. een poppenspelletje, de liedjes, verhaaltjes e.d.

6. Contacten met ouders

Bij het brengen en het halen hebben we kort contact met de ouders. We bespreken hoe het met het kind thuis of bij ons gegaan is. Eventuele bijzonderheden kunnen hierbij ook aan bod komen.

Wanneer ouders met specifieke vragen zitten of wij willen ergens verder op in gaan, maken we een afspraak voor een gesprek zonder de kinderen. Wij willen er voor waken over de hoofden van de kinderen heen te praten. Peuters vangen veel op en dit kan voor een onnodig gevoel van verantwoordelijkheid, macht of onveiligheid zorgen.

Wanneer een kindje nieuw is gestart hebben we na drie maanden een wengesprek. Rond het derde jaar van het kind houden we een evaluatiegesprek waarin o.a. de ontwikkeling van het kind aan bod komt. Rond 3 jaar en 10 maanden houden we een eindgesprek waarin we vertellen hoe het met het kind op de Gouden Poort is gegaan. We hebben het over de ontwikkeling, eventuele bijzonderheden, speciale gebeurtenissen en geven een impressie van het kind. Hierin kunnen ouders natuurlijk ook onderwerpen inbrengen. Binnen de gemeente leiden wordt er gewerkt met een digitale overdracht van voorschoolse voorzieningen naar de basisscholen. Als ouders hier toestemming voor geven sturen wij de digitale overdracht naar de desbetreffende school. De inhoud wordt tijdens het eindgesprek besproken.

We houden ongeveer twee keer per jaar een ouderavond. Deze avonden staan vaak in het teken van een onderwerp: zoals voeding, de werking van warmte, grenzen stellen maar ook praktische onderwerpen als Sint-Maarten of Pasen. Op deze avonden gaan we graag in gesprek met de ouders. Een gedeelte van de avond staat vaak in het teken van iets voor de kinderen maken. Zoals een lichtje met Sint maarten of een cadeautje voor het Sint- Nicolaasfeest.

We houden per jaar ongeveer 2 tuinochtenden op een zaterdagochtend. Tijdens deze ochtenden zorgen we er met de ouders voor dat de bomen en planten gesnoeid worden, onkruid weg wordt gehaald, het afval weggebracht wordt e.d. zodat onze tuin voor de kinderen een veilige en mooie omgeving blijft om heerlijk in te ontdekken en spelen.

7. Zorg om kinderen

We houden een leerlingvolgsysteem bij vanuit de Antroposofie, Antroversie, waarin we vastleggen wat we wel of nog niet gezien hebben in de ontwikkeling van het kind. De bevindingen nemen we mee in de oudergesprekken die vastgelegd worden in een document voor onszelf.

Wij houden de kinderen goed in de gaten maar zullen ze niet snel als zorgkinderen bestempelen. Wij zijn van mening dat ieder kind zich op zijn/ haar manier ontwikkelt. Peuters zijn nog zo in ontwikkeling dat ze binnen een paar maanden kunnen veranderen en zich dingen eigen kunnen maken. Mocht het nodig zijn dan kunnen wij, in overleg met de ouders, een zorgaanvraag bij de SPL doen. Een pedagoog, logopedist of zorgcoach kan het desbetreffende kindje komen observeren waarna er met elkaar gekeken wordt naar een plan van aanpak. De zorgcoach zorgt ervoor dat ouders tijdens het zorgtraject goed geïnformeerd zijn. Zij geeft ouders advies en ondersteunt ze bij de eventuele stappen die ondernomen moeten worden. We kunnen als pedagogisch medewerkers gebruik maken van een alert4you coach, die met goedkeuring van de ouders een kindje komt observeren en met ons bespreekt wat ze ziet, vraagt wat wij ervaren en ons handvaten kan geven om met bepaald gedrag om te gaan. De ouders worden van de bevindingen van de alert4you coach en ons op de hoogte gebracht in een gezamenlijk gesprek.

8. Samenwerking met andere instanties

Wij onderhouden nauw contact met Vrije School Mareland. Daarnaast kunnen we contact opnemen met stichting, Jeugd en samenleving (JES Rijnland), Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), Cardea Jeugdzorg en het consultatiebureau.

9. Hoe worden de pedagogisch medewerkers ondersteund bij hun werk

We hebben regelmatig overleg waarin de inhoud van het werk, de onderlinge samenwerking en de kinderen besproken worden. Daarnaast hebben we inhoudelijke bijeenkomsten waarin we onderwerpen uit de antroposofie verder uitdiepen. Het pedagogisch beleidsplan en het werkplan zijn het uitgangspunt bij het aanbieden van kwalitatief goed peuteropvang werk.

De pedagogisch medewerkers worden gestimuleerd in hun ontwikkeling als beroepskracht door deelname aan (na)scholingen en trainingen.

10. De Antroposofische visie van de Gouden Poort

De antroposofie komt voort uit de ideeën van Rudolf Steiner. (1861- 1925) Rudolf Steiner studeerde af als filosoof en dokter. Hij schreef een boek waarin hij de stap maakte van filosoof naar antroposoof. Filosoof betekent “vriend van de wijsheid”. Antropos betekent in het Grieks “Mens” en Sofia betekend “wijsheid”.

De antroposofie is een manier van het benaderen van de wereld en (de identiteit) van de mens. In de antroposofie gaat het erom dat het lichaam, de ziel en de geest één geheel worden. Het menselijk lichaam is verbonden met de aarde. De geest is verbonden met de wijsheid. De ziel verbindt deze twee met elkaar.

De antroposofie gaat er van uit dat opvoeden het begeleiden van het mens zijn is. Het mogen ‘worden wie je bent’.

Het jonge kind maakt verschillende levensfasen door op weg naar de volwassenheid. Dit vraagt om een pedagogische aanpak die bij hun specifieke ontwikkelingsfase past.

Het kind maakt de volgende drie opeenvolgende levensfasen door:

- 0-7 jaar: De wereld is goed.
In deze fase vindt de fysieke rijping plaats. Er wordt o.a. de basis gelegd voor de ontwikkeling van de zintuigen.
- 7- 14 jaar: De wereld is mooi.
Het gevoelsleven en het verbeelden spelen in deze fase een belangrijke rol.
- 14- 21 jaar: De wereld is waar.
Het denken groeit in deze fase als zelfstandige kracht.

Binnen de leeftijdsfasen zijn de kinderen niet gelijk en hebben zij ieder hun eigen geaardheid en ontwikkelingstempo. Vanuit de verschillen wordt er gekeken wat er voor ieder kind nodig is, binnen de grote pedagogische lijnen van de aanpak voor de groep als geheel. De omgang met peuters en kleuters is gericht op spel, ritme en beweging.

De antroposofische pedagogische wet:

Om vanuit de antroposofische menskunde te werken is het belangrijk te weten dat er vier “wezensaspecten” van de mens worden onderscheiden.

Deze worden ook wel benoemd als “lichamen” en zij komen na elkaar in ritmen van zeven jaar in verschijning.

- het fysieke lichaam, dat wat als “stoffelijk overschot” achterblijft als de mens sterft.
- het etherlichaam, het levenskrachtenorganisme dat de levensprocessen onderhoudt.
- het astraal lichaam, de menselijke ziel die tot bewustzijn en innerlijke uitwisseling komt met de omgeving.
- het Ik, dat de andere drie wezensdelen stuurt. De regisseur.

Deze pedagogische wet heeft als wetmatigheid dat het hogere wezensdeel (lichaam) inwerkt op het lagere wezensdeel. Met andere woorden, het Etherlichaam werkt in op het Fysieke (0-7 jaar), het Astraal lichaam werkt in op het Ether (7-14 jaar), en het Ik werkt in op het Astraal lichaam (14-21 jaar). Dit vraagt als opvoeder bewustwording van de inzet van het betreffende ‘lichaam’. Dit betekend voor ons als pm’ers, die werken met het jonge kind, de inzet van ons Etherlichaam.

Nabootsing

In de peuterleeftijd is de nabootsing erg belangrijk. Het kleine kind ontwikkelt zich in deze leeftijd voornamelijk door het nabootsen van zijn omgeving. Hierdoor verbindt het kind zich met de wereld. De houding van de pm'er en opvoeder moet daardoor 'nabootsingwaardig' zijn. Door als pm'er je handelingen bewust, met ontzag, verwondering en aandacht te doen en daarnaast met respect met materialen om te gaan, nemen de kinderen dit over. Bijvoorbeeld de manier waarop je een pop oppakt en in bed legt of de blokken in de blokkenmand legt. Door de tijdsdruk zijn mensen geneigd de dingen snel te doen en kunnen daardoor zonder erbij na te denken de blokken in de mand gooien of een pop aan een been vasthouden en weggelgen. Peuters doen dit na. Ze leren zo zonder ontzag met materialen om te gaan. Wij pakken een pop liefdevol op en leggen het in een bedje als het 'zomaar' op de grond ligt en leggen blokken in de mand i.p.v. ze erin te gooien.

De omgang met peuters en kleuters is gericht op spel, ritme en beweging.

Spelen bevordert de gezonde fysieke ontwikkeling van het kind en vormt de basis van het verdere leven. Een brede basisontwikkeling komt in het (vrije) spel op natuurlijke wijze tot stand.

De seizoenen spelen een belangrijke rol in het **ritme** van de dag en het jaar. Binnen de seizoenen zijn er allerlei jaarfeesten zoals Sint-Maarten, Sinterklaas, Kerstmis, Palmvasen en Pasen.

Het jaar beleven we van jaarfeest naar jaarfeest, van seizoen naar seizoen. De sfeer in de groep wordt aangepast aan de seizoenen en jaarfeesten met tafereeltjes (seizoentafel), kaarten, takken uit de natuur en kleuren. We zingen liedjes en vertellen versjes en verhaaltjes die bij de seizoenen en jaarfeesten passen. Hierin komt ook het ritme naar voren. We zingen liedjes minimaal twee keer zodat ze binnenkomen in het denken (hoofd) en voelen (hart) en eventueel voor een derde keer zodat de kinderen het helemaal doorleven tot het willen (buik). In de verhaaltjes die we vertellen zit veel herhaling, wat voor ritme en **beweging** zorgt.

In de antroposofische speelzaal hebben we een vast ritme van de dag met allerlei vaste gewoontes. Zo ruimen we altijd met hetzelfde liedje op, zingen we voor het eten en danken we achteraf etc. In het dagritme zit ook het ritme van het in- en uitademen verbonden. Activiteit wisselt zich af met rust; na het vrije spel (activiteit) gaan we in de kring (rust), daarna gaan we naar buiten om te spelen (activiteit)

De bouwvormen (van het gebouw), de inrichting en het gebruik van materialen zijn in antroposofische instellingen ontstaan door een bepaalde visie. De antroposofie gaat er van uit dat kinderen het beste groeien (leren) aan dingen die 'waar' (puur, echt) zijn; dat zijn natuurlijke materialen. Materialen waarin je in de natuur ook mee in contact komt; hout, wol, zijde, takken, bloemen etc. De fantasiekrachten worden ontwikkeld door materialen die voor van alles door kunnen gaan (zoals pittenzakken, doeken, blokken); het goede, schone en ware. De geluiden die het kind hoort en het beeld dat het kind ziet of zich vormt, zijn levensecht. Daardoor is het ook in de omgang met het kleine kind belangrijk dat een pm'er echt meent wat ze zegt en uitdraagt. Dat het 'waar' is.

Huiselijke sfeer

In de antroposofische speelzaal zorgen wij voor een huiselijke sfeer waardoor het kind zich veilig en vertrouwd voelt. Dit doen wij onder meer door broodjes te bakken, de cadeautjes voor de kinderen zelf te maken (naaien), te breien, te stoffen en bijvoorbeeld appelmoes te maken. Terwijl we bezig zijn zingen we liedjes die bij de activiteit of het seizoen horen. Wat voor rust en ritme zorgt waar vanuit de kinderen heerlijk kunnen spelen.

Individuele aandacht

Vanuit onze activiteiten houden we de kinderen nauwlettend in de gaten en geven ze daar waar nodig wat extra ondersteuning in hun spel. Hierbij letten we op de groep als geheel maar ook op de individuele kinderen. Door kleine interacties zoals een knuffel, boekje lezen, gesprekje, grapje, het verschoneren geven we de kinderen individueel aandacht. Daarnaast passen we onze aanpak aan de kinderen individueel aan. Het ene kind heeft een directere aanpak nodig dan het andere kind. Sommige kinderen hebben langere tijd nodig om te wennen, zich te hechten en zich veilig te voelen. Hiervoor is het nodig dat één pedagogisch medewerkster de tijd neemt voor het kind. We werken met twee gediplomeerde vaste pedagogisch medewerkers zodat de andere pedagogisch medewerkster op zulke momenten zoveel mogelijk kan overzien hoe het met de andere kinderen gaat.

Bronnen van onze Antroposofische visie:

Het etherlichaam als pedagogisch instrument, Cornelis Boogerd 2009

Opvoeding en gezondheid, Michaëla Glöckler 2002

Algemene menskunde als basis voor de pedagogie, Rudolf Steiner 1993

Caleidoscoop van een levende pedagogie, Hanne Looij 2004